

A közszolgálatok szerepe a menekültek és a menedékkérők integrációjában

Bevezetés

Ez a tanulmány a közszolgálatok szerepét vizsgálja a menekültek és a menedékkérők társadalmi integrációjában. Nemcsak a foglalkoztatásra, hanem olyan szempontokra is összpontosít, mint a lakhatás, a társadalmi befogadás, az egészségügyi ellátás és az oktatási szolgáltatások. Egy sor, öt EU-tagállamban (Ausztria, Finnország, Hollandia, Németország és Svédország) elfogadott integrációs intézkedést vizsgál, a fő kihívások és a levonható tanulságok azonosítására törekedve. A kiválasztott országok a beáramlás mértéke, a menekültek fogadásának hagyományai, a munkaerő-piaci feltételek, a szociális segítségnyújtási rendszerek és más migráncsoportok jelenléte tekintetében eltérnek egymástól.

Szakpolitikai háttér

Miután 2015 és 2017 között több, mint hárommillió menedékkérő érkezett az EU területére, a tagállamok számos kihívással szembesültek. A menekültek alapvető szükségleteinek kielégítése – például lakhatás és szociális segítségnyújtás biztosítása –, valamint az integrációs intézkedések finanszírozása megterhelte a tagállamok amúgy is túlterhelt államháztartását. Ugyanakkor a tagállamok testre szabott integrációs intézkedéseket dolgoztak ki, amelyek – a traumatikus tapasztalataikat követően – kielégítik egyes menekültek – például a mentális egészségügyi igényűek – sajátos szükségleteit. A nyelvi akadályok és a gyenge írástudás is gátolják az újonnan érkezőket az integrációs intézkedések igénybe vételében. Ezen problémák megoldása kapacitásépítést és a közszolgálatok forrásainak bővítését teszi szükségessé. A társadalmi integráció előtt álló másik jelentős kihívást a közvélemény negatív hozzáállása, és bizonyos esetekben az jelenti, hogy a munkáltatók vonakodnak a menekültek alkalmazásától, különösen akkor, ha nyelvi és kulturális akadályok állnak fenn. Ugyanakkor, egy olyan munkaerőpiacon, ahol egyre több magas és közepes szintű képességekkel rendelkező munkavállalóra van igény, a menekültek nagy része hátrányos helyzetben van alacsony képzettségük, valamint a kötelező iskoláztatás és képzés

hiánya miatt. Ez a jelentés az öt kiválasztott országban alkalmazott 16 integrációs intézkedést vizsgál, amelyek célja ezen kihívások kezelése.

Mivel az EU-ban menedékjogot kapott személyek többsége fiatal férfi, a közeljövőben a várakozások szerint növekedni fog a családdegyesítés üteme, amelynek keretében a házastársak és más családtagok csatlakoznak hozzájuk. Erre felkészülve az állami hatóságoknak és szolgálatoknak speciális integrációs intézkedéseket kell kidolgozniuk ezekre a csoportokra vonatkozóan, akik nagy valószínűséggel másik bevándorlási csatornán (azaz legális migráció, nem pedig menedékjog) keresztül lépnek majd be az EU-ba. Ez korlátozhatja a különleges integrációs intézkedésekre való jogosultságukat, mivel egyes intézkedések kizárólag a menekült státusszal rendelkező személyekre irányulnak. Tekintettel annak valószínűségére, hogy ez a csoport nagyrészt nőkből fog állni, fontos lesz figyelmet fordítani a nemi szempontú integrációs szükségletekre. A gyermekek esetében is különleges intézkedések kidolgozására lehet szükség, és jelentős következmények várhatók a lakhatási feltételek szempontjából.

Fő megállapítások

A közszolgálatok szerepe a kiválasztott intézkedések szerint változik. Egyes esetekben a közszolgálatok vagy más állami szervek elsősorban szabályozzák és felügyelik az intézkedéseket, míg más esetekben szolgáltatóként működnek, illetve az intézkedések finanszírozói. Előfordulhat az is, hogy több szerepet töltenek be.

A lakhatás és a társadalmi integráció terén (ideértve az olyan intézkedéseket is, mint az állampolgári ismeretek oktatása), a helyi önkormányzatok és hatóságok kulcsfontosságú szerepet játszanak a nem kormányzati szervezetekkel együttműködésben.

Fontos kihívást jelent a mentális egészségügyi problémákkal küzdő menekültek és menedékkérők megfelelő támogatásának biztosítása. Sokuk pszichológiai traumát él meg akár a származási országukban, akár az utazásuk során, akár a befogadó közösségekben. Miután

megérkeznek a fogadó országba a kulturális akadályok, a kommunikációs nehézségek és a kezelés magas költségei megnehezíthetik a menekültek számára a megfelelő támogatáshoz való hozzáférést.

A lakhatási kihívásokra adott szakpolitikai válaszokat illetően az országok közös jellemzője a menekültek és menedékkérők helyzetéért felelős központi kormányzati szervek és helyi önkormányzatok közötti összehangoltabb megközelítés kialakítására való törekvés. Ez magában foglalja a szétszórás politikák kidolgozását és az újonnan érkezők önkormányzatok szerinti szétosztására vonatkozó kvóták megállapítását.

Szakpolitikai iránymutatások

- A menekültek sajátos jellemzőit felismerő, kulturálisan érzékeny intézkedések kialakítása hozzájárulhat ahhoz, hogy testre szabottabb segítséget lehessen nyújtani.
- Tekintettel arra, hogy mennyi időbe telik a menekültek munkatársak közé való beilleszkedése – átlagosan 5-6 év –, nagyobb hangsúlyt kell helyezni a holisztikus integrációs intézkedésekre.
- Az újonnan érkezett menekültek esetében gyakran az első kapcsolatfelvételi pontot jelentő közszolgálatoknak komolyan kell venniük a menekültek igényeit. Az öt EU-tagállamban működő közszolgálatok tevékenyen közreműködtek a különböző integrációs intézkedések – köztük néhány innovatív módszer – elfogadásában és végrehajtásában.
- Döntő fontosságú szükség esetén a pszichológiai és mentális egészségügyi támogatás biztosítása, és az intézkedések kialakításakor a mentális egészségügyi problémák figyelembe vétele. Mivel a mentális egészséggel kapcsolatos kérdések a tagállamok körében közös érdeklődésre tartanak számot, a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok cseréjére szolgáló európai szintű szakértői fórum vagy platform segítheti a tagállamokat a növekvő igényeknek való megfelelésben.
- Az olyan innovatív és részvételre serkentő intézkedések, mint például a menekültek közösségi tevékenységekbe való bevonására irányuló stratégiák, valamint a közösségi hálózatépítést támogató intézkedések, mint például a mentorálási projektek és az önkéntesek közötti interakció, ígéretes eredményekkel járnak. Ennélfogva az ilyen kezdeményezéseknek nyújtott állami támogatás döntő fontosságú.

- A (magán és állami) szolgáltatók gyakran tapasztalnak kapacitásbeli problémákat, az emberi erőforrások és a finanszírozás terén egyaránt. Ennek egyik példája a menekültekkel foglalkozó személyzet számára szükséges speciális képzés. Az uniós finanszírozás segít, de szükség lehet az uniós pénzügyi eszközök (például a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap és az Európai Szociális Alap közötti) összehangoltabb megközelítésre, különösen, mivel a hosszabb távú integrációs intézkedések iránti igény a jövőben valószínűleg fokozódni fog.
- Az aktív civil társadalom, a befogadó üzleti környezet, valamint a nem kormányzati szervezetek és a helyi közösségek támogatása egyaránt elősegíti a sikeres integrációt. Az érdekeltek integrációs intézkedésekbe való aktív bevonása növelheti a siker esélyét. Egyes uniós szintű kezdeményezések, mint például a „Munkaadók együtt az integrációért” vagy a „Városfejlesztési menetrend partnerség a migránsok és menekültek beilleszkedéséhez”, ösztönözhetik a szereplőket a részvételre.
- Tekintettel az integráció sokdimenziós jellegére, az integrációs intézkedésekben érintett különböző szereplők – köztük a szociális partnerek – közötti szoros együttműködés a siker előfeltétele. A különböző integrációs intézkedések és területek tekintetében a közszolgálatok, a magánszervezetek és a szociális partnerek különböző együttműködési modelleket – a szolgáltató normatív szerepétől a rugalmasabb modellekig – határoztak meg. Az EU – a több érdekelt felet tömörítő európai integrációs partnerség révén – a maga részéről ösztönzi a szociális partnerek bevonását az uniós szintű döntéshozatalba.
- Az együttműködés különösen nagy kihívást jelenthet, ha számos és sokféle érdekelt fél érintett: a párhuzamos munkavégzés elkerülése és a szinergiák maximalizálása érdekében megfelelő kommunikációra van szükség.
- Nagyon kevés intézkedés fordít külön figyelmet a nőkre. A női menekültek oktatási és szakképzési szükségleteire szabott gyermekgondozási létesítmények és osztályok felállítása segíthet a nők részvételének fokozásában.

További információ

A Role of public services in integrating refugees and asylum seekers (A közszolgálatok szerepe a menekültek és a menedékkérők integrációjában) című jelentés a következő címen érhető el: <https://eurofound.link/ef19042>

Kutatásvezető: Fóti Klára

information@eurofound.europa.eu